

WONEN, LEVEN EN WERKEN IN DE KEMPEN (1925-1965)

Eindverhandelingen landbouw- onderwijs zusters van Berlaar

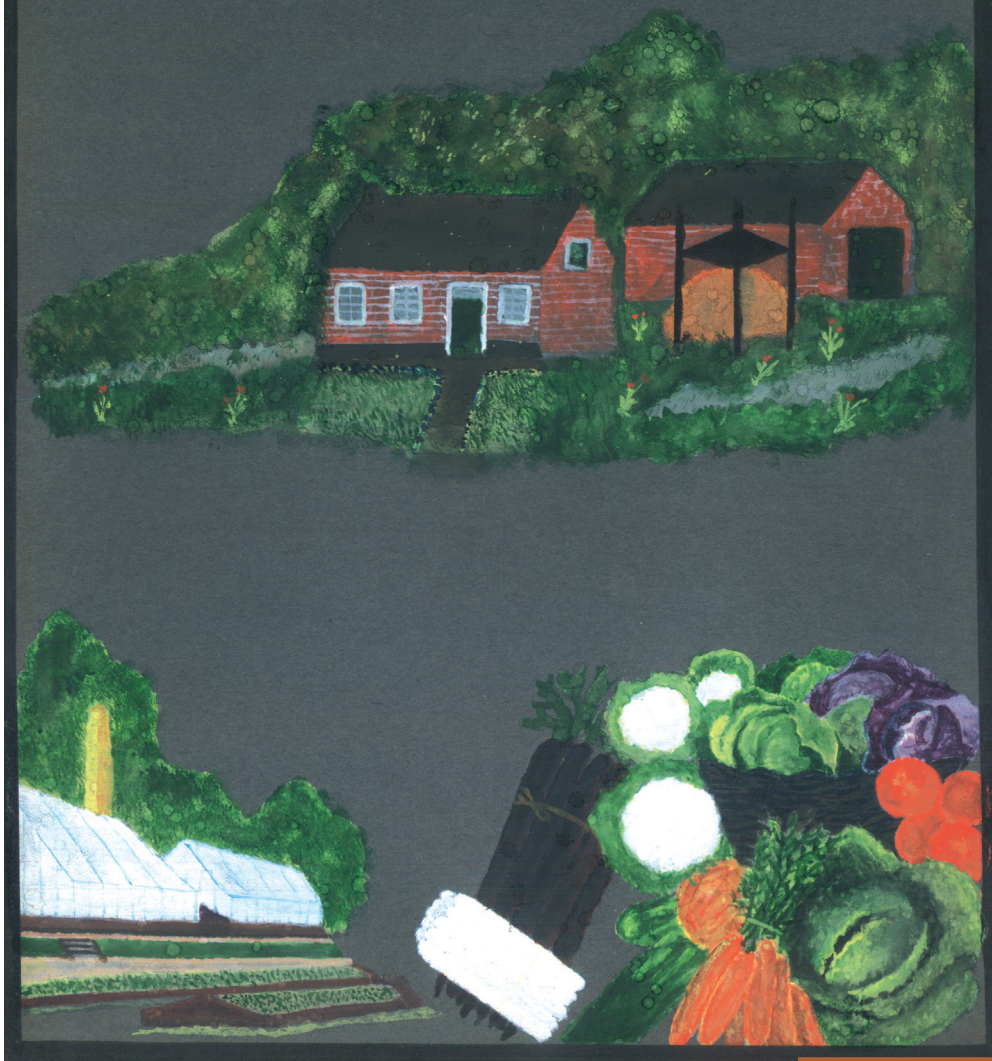
Godfried Kwanten

Plattelandsontwikkeling en onderwijs - vooral aan (volks) meisjes - vormen een noodzakelijke voorwaarde voor algemene economische vooruitgang en welvaartstoename. Veel ontwikkelingsprojecten in het Zuiden trekken daarom ook die kaart. Ook in Vlaanderen kwamen landelijke gebieden in de eerste helft van de voorbije eeuw in een economische stroomversnelling terecht door een kwaliteitsverbetering en schaalvergroting van de landbouw. Die evolutie zorgde immers voor gunstige effecten op de voedselkwaliteit en op de volksgezondheid en maakte dat er arbeidskrachten vrijkwamen voor de industrie. Voor die ontwikkelingen in de agrarische sector was het landbouwonderwijs, in het bijzonder dat aan meisjes, van essentieel belang. In de Kempen verschaften de Berlaarse zusters van het H. Hart van Maria dat soort onderwijs op diverse niveaus. Een ruime collectie eindverhandelingen (630 exemplaren) van leerlingen aan hun hogere landbouwschool kwam terecht op KADOC.

Normaalschool voor Landbouwhuishoudkunde in Berlaar

De congregatie van de zusters van het H. Hart van Maria van Berlaar werd 170 jaar geleden opgericht met als voornaamste doel onderwijs te verstrekken aan het volkskind. In haar brede aanbod in de twintigste eeuw vormde haar landbouwonderwijs het paradepaardje en het uithangbord. De Normaalschool voor Landbouwhuishoudkunde van de congregatie was de eerste vrije instelling in haar soort die officieel werd erkend (1923). De school werkte nauw samen met de toenmalige Belgische Boerenbond, die haar ook financieel ondersteunde. Landbouw- en huishoudkundig onderwijs moesten er het meisje vanaf 14 jaar voorbereiden op haar taak in gezin en huishouden en in het landbouwbedrijf. Op hun beurt zouden de afgestudeerden hun kennis en vaardigheden doorgeven via diverse vormings- en onderwijskanalen. Socio-economische emancipatie ging in die hogere landbouwschool hand in hand met religieus-morele educatie. De congregatie rekruteerde haar leerlin-

TRAKT

Kaft van een eind-
verhandeling over
de evolutie van
land- naar tuinbouw
in de omstreken
van Puurs aan de
Normaalschool voor
Landbouwhuishoud-
kunde in Berlaar,
z.d.
[KC17137].

gen (evenals haar leden) in belangrijke mate in de landelijke milieus van de Antwerpse en Limburgse Kempen, de regio's waar ook haar kloosters waren ingeplant. Doelgroep en onderwijsaanbod vonden elkaar feilloos.

Het congregatie- en onderwijsarchief, bewaard in de schoot van de congregatie, laat toe de boeiende geschiedenis te schrijven van het Berlaarse landbouwonderwijs op al zijn niveaus. Recent doken er evenwel nog schatten op zolder (letterlijk) op. In enkele kasten werd een bijna volledige verzameling eindverhandelingen van het landbouwonderwijs aangetroffen. Die collectie werd overgedragen aan KADOC, waar ze toegankelijk werd gemaakt. Het geheel is van bijzonder historisch belang. Het werpt niet alleen een licht op inhoud, didactiek en 'eindtermen' van het toenmalige landbouwonderwijs, maar is ook een rijke bron voor de lokale geschiedenis en het landelijk leven in de Kempen in de eerste helft van de vorige eeuw.

Diversiteit en kwaliteit

Twee aspecten van die eindwerkenverzameling springen in het oog. Ten eerste illustreren de verhandelingen de diversiteit en het omvattende karakter van het landbouwonderwijs in de jaren 1925-1965. Dat bestreek werkelijk alle aspecten van huishouden en landbouwbedrijf. Onderwerpen die vaak terugkeren, zijn de teeltverbetering van planten en dieren, de bemesting en bodemanalyse, de sociale initiatieven voor landbouwers, de inrichting van landbouwwoning en -bedrijf, zeden en gewoonten op het platteland, de hygiëne en de kwaliteit van voeding, drinkwater en landbouwproductie, de zuivelverwerking, de bestrijding van ziekten en plagen en de aanwending van elektriciteit in het landbouwbedrijf. Veel eindwerken hanteren een lokale of regionale invalshoek, andere zijn dan weer bijzonder ambitieus en durven het aan hun licht te laten schijnen op een wereldwijde problematiek. Een deel van de eindwerken is bijzonder theoretisch en abstract van aard, de meeste evenwel zijn uiterst praktisch en gericht op onmiddellijke toepassing en bruikbaarheid. Dat is zeker het geval bij die leerlingen die het landbouwbedrijf van hun ouders kritisch doorlichten. Ten tweede springt het niveau van de eindwerken in het oog. Wat de inhoud betreft, gaat het doorgaans over zeer degelijke, goedgeschreven en stevig onderbouwde onderzoeken met genuanceerde conclusies. Het predicaat 'wetenschappelijk' is hier meestal op zijn plaats; de begeleiding moet in handen zijn geweest van vakbekwame docenten. Ook de presentatie van de onderzoeken mag gezien worden. De werken zijn het resultaat van veel huisvlijt en handwerk. Ze vertonen een vaste en stijlvolle lay-out en zijn vaak rijk geïllustreerd met zelfgemaakte landkaarten, grafieken en tabellen, tekeningen (bijvoorbeeld van stallingen of gewassen) of (ingeplakte) foto's en prentkaarten.

Hoe ding van het melkvee in West-Brabant.

JR Vanden Houwe.

Op basis van die uitzonderlijke collectie kan onderzoek worden verricht naar leerstof en inhoud van het Berlaarse landbouwonderwijs: op welke wijze wilde dat onderricht de Kempense meisjes emanciperen en welk ideaalbeeld stond de initiatiefnemers en lesgevers daarbij voor ogen? De verzameling is ook een buitengewone bron voor de studie van sociale realiteiten: hoe leefden, woonden en werkten de landbouwers en hun gezinnen op het Kempense platteland in de eerste helft van de voorbije eeuw? In dat opzicht is er voor diverse gemeenten unieke inhoudelijke en iconografische informatie aanwezig.

Kaft van een eindverhandeling aan de Normalschool voor Landbouwhuishoudkunde in Berlaar, 1934.
[KC17266]

De collectie is beschreven in de netwerkcatalogus Alma en is vrij toegankelijk.